

I. STUDII, CERCETĂRI, ARTICOLE

SECURITATEA CONCEPT MULTIDIMENSIONAL

MIHAELA ISTRATE*

ABSTRACT:

Human security includes two important categories – one developed around some elementary needs, such as the necessity of food and medical care, and the other one based on the protection against certain elements that may negatively affect social life. Based on these relationships seven elements specifically related to the concept of human security have been identified: economic security, food security, health security, environment security, personal security, security of the community to which the individual belongs, and political security.

Human security makes a contribution to the security of States, adds a new dimension to human development and strengthens human rights. It makes a contribution to the security of States because it is focused on persons and takes into account the risks that are not considered as such by the States. At the same time, it makes a contribution to human development by increasing social equity and by decreasing insecurity factors. The objectives of human security therefore are to free the human person from fear and needs as well as develop the human being.

Keywords: human security, objectives, dangers against human security, human dimension, life quality, individual rights, legal rights, civil freedoms, subsistence rights, economic rights, political rights, threats

RÉSUMÉ:

La sécurité humaine comprend deux catégories principales, l'une construite autour des besoins fondamentaux comme la nourriture et les besoins médicaux, et l'autre sur la protection contre les éléments qui peuvent nuire à perturber la vie sociale. Le rapport identifie sept éléments spécifiques du concept de sécurité humaine: la sécurité économique, la sécurité alimentaire, la sécurité sanitaire, la sécurité environnementale, la sécurité personnelle, la sécurité de la collectivité qui comprend, la sécurité politique individuelle.

La sécurité humaine contribue à la sécurité des États, donne une dimension supplémentaire du développement humain et renforcer les droits de l'homme. Il contribue à la sécurité des États, car elle se concentre sur les gens et prend en compte les risques qui ne sont pas considérés en tant que tels par l'État. En outre, elle contribue au développement humain en augmentant l'équité sociale et la réduction des facteurs d'incertitude. La sécurité humaine vise ainsi la libération de la personne par la peur et la besoin de l'homme pour développement humain.

Mots-clés: sécurité humaine, les objectifs, les menaces à la dimension humaine, la qualité de la vie, les droits individuels, les droits juridiques, des libertés civiles, les droits de subsistance, les menaces économiques, politiques

Istoria lumii reprezintă memoria experienței din trecut a lui Homo sapiens până în zilele noastre, de pe întreaga planetă, păstrată în vestigii arheologice, documente scrise sau în memoria individuală sau colectivă.

Originea omului rămâne încă necunoscută, fiind subiect a numeroase controverse filozofice sau religioase. Încă din zorii apariției omului, istoria omului primitiv este marcată de o lungă perioadă de invenții (care se continuă de fapt și în zilele noastre chiar la o scară mai amplă). Acestea reprezintă salturi calitative ce deschid noi ere și epoci. Un astfel de salt l-a constituit Revoluția Agrară de la începuturile omenirii.

Între anii 8.500 și 7.000 î. Hr., în acel corn al Abundenței din zona Mesopotamiei, Feniciei și Egiptului Antic, oamenii au început o sistematică îmblânzire a animalelor și cultivare a plantelor: agricultura. Aceasta s-a răspândit și în regiunile învecinate și, în mod independent, și în alte zone

îndepărtate, acolo unde *Homo sapiens* va locui sedentar în mijlocul culturii permanente ca agricultor.

Nu toate societățile umane au abandonat stilul de viață nomad, mai ales în regiunile izolate, sărace în plante, care puteau fi cultivate.

Acele societăți care au devenit sedentare constau în locuințe răzlețe, situate în special lângă ape dar care, cu timpul încep să se grupeze în formațiuni tot mai extinse o dată cu evoluția mijloacelor de transport.

Viața tot mai sigură, datorată unei agriculturi tot mai productive conduce la creșterea populației. Surplusul de hrană implică apariția schimbului de mărfuri, diviziunea muncii, apariția și dezvoltarea primelor orașe și astfel a civilizației.

Complexitatea crescândă a relațiilor sociale implică necesitatea calculului și a contabilizării. Și astfel, începând cu epoca bronzului, apare scrisul.

Istoria universală, din perspectiva ei globală, privește inventarea scrisului ca un factor cheie ce a

* Lector univ.

dus la formarea civilizațiilor. Această invenție a creat bazele păstrării și transmiterii informațiilor, a dus la răspândirea și dezvoltarea cunoștințelor.

Civilizațiile s-au dezvoltat mai ales pe malurile râurilor. Una dintre primele care au apărut a fost cea sumeriană (între anii 4.000 și 3.000 î.Hr.), în ținutul dintre cele două râuri Mesopotamia din Orientul Mijlociu.

Alte civilizații au evoluat pe malurile Nilului, în Egiptul Antic, pe Valea Indusului sau de-a lungul marilor fluvii ale Chinei.

Revoluția neolitică a condus la schimbări majore cu consecințe importante. Este vorba în primul rând de creșterea demografică, datorată evoluției agriculturii. Populațiile tot mai dense s-au organizat în state.

Sunt mai multe definiții ale cuvântului „stat”. Astfel, Max Weber și Norbert Elias îl definesc ca o organizație de oameni care dețin controlul utilizării forței într-o anumită arie geografică.

Primele state au apărut în Mesopotamia, Iranul de Vest, vechiul Egipt și Valea Indusului între milenii IV și III î.Hr. În Mesopotamia și Iranul Epocii bronzului, existau deja mai multe orașe – stat. Vechiul Egipt începe să existe ca stat fără a avea orașe, dar în curând și aici încep să se dezvolte așezările urbane. În China, statele apar prin milenii III și II î.Hr.

Apariția statelor ridică noi probleme. Un stat are nevoie de o forță militară pentru a-și putea exercita forța.

O armată are nevoie de o birocrație care să o mențină. O singură excepție: India antică, unde nu s-a găsit nici o probă a existenței vreunei forțe militare care să legitimizeze statul.

Numeroase războaie au avut loc în timp. Este de consemnat că prin 1.275 î.Hr., hitiții sub Muwatalli II și egiptenii lui Ramses încheie tratatul de la Qadesh, cel mai vechi tratat de pace cunoscut.

Noi imperii iau ființă, cu arii cucerite conduse de triburi centrale, precum Imperiul Neo - Asirian (10 secole î.Hr.), Imperiul Ahemenid (6 secole î.Hr.), Imperiul Maurya (secolul al IV-lea î.Hr.), Imperiile Qin, Han (3 secole î.Hr.), Imperiul Roman (secolul I î.Hr.).

Confruntările dintre imperii includ și pe acelea care au avut loc în secolul al VIII-lea când Califatul islamic, ce se extinsese din Spania până în Iran, intră în conflict cu dinastia Tang din China, care ajunsese să stăpânească o bună parte din Asia Centrală.

Unul dintre cele mai mari imperii, cu cele mai

multe conflicte a fost cel mongol (secolul al XIII-lea). Pe atunci cele mai multe popoare din Europa, Asia și Nordul Africii aparțineau statelor. Existau de asemenea state și în zona Mexicului și a Americii de Sud. Statele ajung să grupeze aproape toată populația și teritoriile lumii; ultimele așa zis „teritorii albe” vor fi împărțite prin Tratatul de la Berlin din 1878.

Astăzi, după mii de ani de căutări, plecând de la cele mai simple experiențe și până la complexe încercări realizate în spațiul cosmic, sau în adâncuri omul pare pregătit mai mult ca oricând să se raporteze corect la mediul care îi determină de fapt existența și totuși are rețineri în a se conștientiza pe sine. Și acest lucru se petrece după ce mai toate sistemele de gândire referitoare la existența socială au plasat omul în centrul atenției.

Securitatea umană – factor principal în evoluția individului. Dezbateră conceptului de securitate umană a fost centrată în jurul a patru întrebări cheie: Care este obiectivul securității? Care sunt pericolele la adresa securității? Cine are dreptul de a asigura securitatea? Care sunt căile de asigurare a acestei securități?

La prima întrebare răspunsul era evident. Țelul principal îl reprezintă individul, nu statul, așa cum se obișnuia până de curând. Paradigma securității umane împrumută termeni și nuanțe dintr-o pleiadă de concepte, doctrine și modele politice, economice și sociale, în special cele centrate pe individ¹.

A doua întrebare a primit un răspuns relativ, deoarece, aceasta are nevoie de o definiție clară a conceptului. Atâta vreme cât securitatea umană reprezintă orice parte a societății și a vieții în general nu se poate oferi un răspuns clar. Se poate afirma că este nevoie de asigurarea hranei și a sănătății, în principal, dar, în același timp, există analiști politici care afirmă că este imperativă asigurarea securității politice, economice sau chiar cea mentală a individului².

¹ Cu toate acestea mai apare o nouă dimensiune a conceptului. Astfel, se identifică și securitatea comunității din care individul face parte, încercând astfel protejarea mediului de viață a individului în fața elementelor cu caracter perturbator sau chiar distructiv. În acest sens a se vedea Croft, Stuart, Terriff, Terry, (ed), 2000, *Critical Reflections on Security and Change*, Frank, Cass, Londra, pp. 13-17; Securitatea concept multidimensional, în *Drepturile Omului* nr.2/2013, p.31.

² Toate elementele ce constituie societatea pot fi considerate principale, în funcție de persoana care face analiza. Diamond, Jared, Guns, *Germes and Steel: The Fates of Human Societies*,

Răspunsul la a treia întrebare este mai complex, deoarece deși doar statul are monopolul legal asupra violenței prin legile create și adoptate, această cale a putut fi folosită cu succes doar în trecut. În concluzie, cei mai mulți analiști și chiar instituțiile internaționale au ajuns să considere problema securității umane ca fiind una globală, fiind posibilă doar prin cooperarea internațională.³

Răspunsul la a patra întrebare este greu de concretizat. Nu putem vorbi de mijloace și căi precise atunci când avem în vedere un termen atât de cuprinzător. În schimb, securitatea umană trebuie văzută nu doar ca un scop, ci, de asemenea, ca o metodă în atingerea scopului.

Securitatea umană este împărțită, astfel, în două categorii importante. Prima categorie este construită în jurul unor nevoi elementare, cum ar fi necesarul de alimente sau servicii medicale, iar a doua parte are la bază protecția în fața unor elemente ce pot perturba în mod negativ viața socială.

În cadrul acestui raport sunt identificate șapte elemente specifice conceptului de securitate umană: securitatea economică; securitatea hranei; securitatea sănătății; securitatea mediului; securitatea personală; securitatea comunității din care face parte individul; securitatea politică.

În ultimii ani, climatul de securitate globală a suferit numeroase modificări, majoritatea acestora fiind pozitive. Războaiele civile, actele de genocid sau crizele internaționale au scăzut considerabil. Singura formă de agresiune, de violență politică care a luat amploare, este terorismul politic. Dar chiar și aici, în ciuda senzației evidente, actele de terorism sunt în scădere, la fel ca și numărul victimelor actelor de terorism.

Cu toate acestea, terorismul politic este responsabil, în medie, cu moartea a circa 1000 de persoane pe an în ultimii 30 de ani. Aceasta se datorează, în principal, schimbării tacticilor folosite.⁴

Conceptul de securitate a început să se schimbe cu aproximativ jumătate de secol în urmă. Cele

două războaie mondiale, precum și Războiul Rece au reprezentat importante surse de schimbare a mentalității și a societății internaționale. Societățile au conștientizat pericolul și au ales o altă cale decât cea a confruntărilor militare. În prezent, riscul unui conflict în care să fie atrase marile puteri ale momentului este la nivelul cel mai scăzut din istorie. În prezent, statul nu mai este singurul actor principal pe scena relațiilor internaționale. Marile corporații internaționale și ONG-urile (organizațiile non-guvernamentale) încep să se afirme din ce în ce mai puternic în acest domeniu. Încet, securitatea statului trece pe planul secundar, securitatea individului devenind principala preocupare, iar conceptul de securitate statală devine doar un supliment al securității umane. Cu toate acestea, nu putem minimaliza rolul statului în domeniul securității. Statul este singura entitate care deține monopolul legal asupra violenței, fiind în același timp principalul protector al individului, dar în funcție de regimurile politice din fiecare țară, tot statul poate deveni și principala sursă de pericol la adresa individului.

Statelor le revine responsabilitatea de a apăra și proteja conform legilor, obligațiile și angajamentele internaționale în materia drepturilor omului, ordinea democratică stabilită în mod liber prin voința poporului împotriva activității persoanelor, grupurilor sau organizațiilor care iau parte sau refuză să renunțe la acte de terorism sau violență în scopul răsturnării acestei ordini.

Securitatea statului este complementară astfel de securitatea umană în mai multe feluri: conceptul tradițional de securitate era construit având la baza doar nevoia statului de a se proteja pe sine însuși, în vreme ce securitatea umană dorește protejarea statului, rolul acestuia devenind de protector al individului; pericolele tradiționale la adresa securității statului s-au diminuat considerabil, însă au apărut pericole noi, care țintesc în primul rând securitatea individului, pericole cum ar fi dezastrele ecologice, terorismul, maladii, cum ar fi HIV sau cancerul; actorii din sfera relațiilor internaționale s-au schimbat de asemenea. Statul nu mai este nici singurul actor, nici cel mai important.

Organizațiile internaționale, cum ar fi NATO, sau cele suprastatale, cum ar fi UE, au un cuvânt din ce în ce mai greu pe scena internațională. Corporațiile transnaționale, internaționale sau ONG-urile și-au clarificat deja rolurile internaționale.

W.W. Norton, New York, 1997, p. 32.

³A se vedea DiCicco, Jonathan, M., Levy, Jack S., *Power Shifts and Problem Shifts: The evolution of the Power Transition Research Program*, Journal of Conflict Resolution, no. 43, 1999, p. 675.

⁴ În prezent se încearcă evitarea conflictelor directe între armate, fiind de preferat atacurile asupra populației civile, așa cum a fost prezentată situația în cadrul unui raport ONU: „mișcările refugiaților nu mai reprezintă un rezultat al conflictului, dar în multe cazuri ajungând atât scop, cât și tactică a conflictului”.

Securitatea umană și cea statală se completează reciproc. În vreme ce siguranța statală este prin definiție concentrată pe siguranța teritorială sau după caz și pe cea economică, securitatea umană deține o arie largă, acoperind toată sfera bunăstării indivizilor și a societății, nu doar a teritoriilor din interiorul granițelor. În cazul securității tradiționale rolul esențial îl avea statul, pe când în cazul securității umane, rolul central îl are chiar individul sau societatea din care acesta face parte.⁵

Conceptul de securitate umană este strâns legat de securitatea dezvoltării umane și drepturile omului. Securitatea umană cuprinde ambele concepte și le transformă, creând un tot unitar. În prezent, toate societățile și statele depind din ce în ce mai mult de acțiunile celorlalte societăți sau state, acest fapt fiind clar atunci când vorbim de mediul înconjurător, de terorismul politic, sau chiar de nivelul economic existent într-un stat.⁶

Punând accentul pe individ, arată un autor⁷, securitatea umană evidențiază raporturile acestuia cu statul. „În această perspectivă, teoreticienii care se ocupă de securitatea umană avertizează împotriva statului ca prim factor ca potențial destabilizator al securității individului. Problema paradoxală care se pune însă cu securitatea umană este că există riscul ca, punând accentul pe individ, statul să revină ca obiect principal al securității în virtutea sa de agent al protejării și îndeplinirii dorințelor individului. De aceea, este necesar să definim și să operaționalizăm clar acest concept.”

Eficiența sectorului de securitate națională se cuantifică, în valoare reală, în indicatorii de securitate umană.

Securitatea socială, securitatea individului – componente majore ale securității interne.

Securitatea socială este o componentă principală

⁵A se vedea Hopf, Ted, *The Promise of Constructivism, in International Relations Theory*, International Security, no. 23, 1998, p. 171.

⁶ Un exemplu perfect în acest sens este World Trade Organisation, organizație menită să reglementeze schimburile comerciale internaționale. Nimeni nu poate nega puternicul efect pozitiv pe care înființarea acesteia l-a avut și încă îl are, crescând nivelul de trai în statele dezvoltate, oferind în același timp un ajutor crucial statelor în dezvoltare. Un alt exemplu, dar de dată aceasta de natură militară, este NATO, în prezent cea mai puternică alianță militară de pe glob. Rolul ei a fost instrumental în stabilirea unei balanțe între SUA și aliații ei, pe de o parte, iar, pe de cealaltă parte, URSS și statele sale satelit.

⁷ A se vedea Stoicescu Ruxandra, coord. Ghica, Luciana, Alexandra și Zulean, Marian, *Politica de securitate națională*, Ed. Polirom, București, 2007, p. 90.

pentru orice comunitate sănătoasă, iar relația individului cu statul este una deosebit de complexă întrucât statul, chiar privit ca o entitate abstractă are tot o reprezentare prin indivizi.

Așa se face că avem de a face simultan cu două tipuri de repere: - relația omului cu statul (prin reprezentanții săi) și - relația omului cu sine ca ființă rațională capabilă să prelucreze, să relaționeze dar, și dominată de instincte dintre cele mai surprinzătoare.

Aristotel spune că omul este prin excelență o ființă socială, un „zoon politikon”. Prin urmare, dincolo de aspectele biologice, împlinirea, satisfacția, fericirea, starea sa de securitate nu poate fi desprinsă de contextul actual.

Acceptând că omul se naște liber (deși această „acceptare” a durat mii de ani și a presupus numeroase suferințe), atunci beneficiază și de o serie de drepturi în mod natural: dreptul la viață, dreptul la exprimare, dreptul la libertate, dreptul la proprietate, dreptul la egalitate în fața legii, la egalitatea de șanse, la asociere, la siguranță etc.

Toate aceste drepturi se cer a fi garantate și apărate. O definiție concisă ne spune că statul este un contract între cetățeni, care din nevoia de a-și putea exercita drepturile, acceptă să se constituie într-o comunitate căreia îi acordă puterea de a le gestiona aceste drepturi.

Așa cum remarcam mai sus este totuși mai plauzibil să credem că primele forme de asocieri s-au realizat nu pentru că oamenii nu aveau libertatea de exprimare ci pentru asigurarea hranei și a securității. Acest lucru este prezentat și în piramida lui Maslow, iar președintele Statelor Unite ale Americii, J.F. Kennedy aduna într-o frază celebră chintesența relației dintre stat și cetățeni spunându-le să nu se întrebe ce le dă America lor ci și ce dau ei Americii. Se naște astfel întrebarea: ce este mai important, binele statului sau al individului?

Un răspuns facil ar fi cel de genul: amândouă. Sigur există specialiști care spun că „nu oamenii sunt pentru stat ci statul pentru oameni” (John Locke) așa cum și teorii politice consacra că liberalismul exprimă tranșant opinia că individul este important și nu statul care trebuie să fie unul minimal.

Există și un alt punct de vedere pe care eu personal îl împărtășesc, acela al unui profesor american de la Harvard, fost ambasador al Statelor Unite în India, Excelența Sa, John Kenneth Galbraith. Acesta spunea, printre altele, că „o economie modernă nu poate fi performantă fără

intervenția statului. Există domenii în care funcțiile și serviciile statului sunt necesare și superioare. Sunt activități care nu trebuie să fie subordonate principiului concurenței”.⁸

O societate perfectă în concepția autorului, trebuie să îi dea omului satisfacție prin asigurarea libertății individuale, bunăstarea și egalitatea de toate felurile inclusiv în drepturi, dar și în obligații, însă remarcă că imperfecțiunea socială își are cauzele într-o serie de constrângeri ce țin de natura umană, de istorie, de modele de gândire, de modele constituționale, de ideologii.

Astfel se face că percepția, dimensiunea și importanța securității sociale în ansamblul diverselor concepte de securitate este diferită de la caz la caz.

➤ Pentru comunitățile mici, globalizarea și expansiunea limbii engleze reprezintă adevărate amenințări la adresa identității colective de cultură, religie, limbă, valori tradiționale.

➤ Pentru societățile dezvoltate care își desfășoară activitatea în spații cu tradiție în organizare, progres economic și standard de viață ridicat, constituie o amenințare reală, invaziile determinate de migrația dinspre spațiile cu dezvoltare economică precară.

Nici una dintre aceste temeri nu este nefondată, ambele fenomene fiind înregistrate în mod real în lumea noastră (vezi perioada dominioanelor engleze, franceze, olandeze, precum și perioada postbelică în care valuri masive de emigranți au populat state precum Franța, Germania sau Marea Britanie).

Față de aceste două exemple dar și în multe altele se cuvine a face o observație: repercusiunile au fost resimțite și suportate la nivelul indivizilor, nu al statelor.

Statele, ca entitate juridică au înregistrat în general beneficii pentru că la nivel central s-au înregistrat progrese, chiar și pentru situația țărilor colonii ca să nu mai spunem de productivitățile record realizate de către mâna de lucru ieftină a emigranților în uzinele din țările dezvoltate.

Cei drept, beneficiile acestea nu au fost împărțite în mod egal cetățenilor.

Astăzi, un aspect important al dimensiunii securității, este tocmai acela că accentul este din ce în ce mai mult plasat pe individ, ca bază a securității statului prin asigurarea securității cetățeanului, și nu se mai poate invoca rațiuni de

securitate ale statului în detrimentul individului și al drepturilor sale fundamentale.

Această stare de fapt o regăsim în documentele și tratatele internaționale oficiale.

Un astfel de document a fost adoptat în cadrul summit-ului de la Budapesta din 5-6 decembrie 1994. Documentul s-a intitulat *Spre un parteneriat adevărat într-o nouă eră*. Capitolul VIII al acestui document, referitor la *Dimensiunea umană a Deciziilor*, stipulează faptul că „drepturile omului și libertățile fundamentale, statul de drept și instituțiile democratice, reprezintă fundamentul păcii și stabilității, constituindu-se într-o contribuție crucială la prevenirea conflictelor în cadrul unui concept cuprinzător al securității”.

Astfel, dacă în perioada clasică a securității, accentul se punea pe stat ca actor care trebuie să ofere dar și să beneficieze de securitate, în analiza contemporană accentul se mută tot mai mult pe individ ca beneficiar principal al securității și ca punct de referință.

Globalizarea practic a crescut semnificația indivizilor ca obiecte ale securității. Conceptul a apărut prima dată în Raportul din 1994 al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, unde se propunea o schimbare de accent de la securitatea nucleară la securitatea umană, care poate fi definită drept siguranță fizică și psihică a persoanelor, bunăstarea lor economică și socială, respectul demnității și al valorilor lor, prin protecția drepturilor și libertăților fundamentale.

Raportul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, subliniază șapte dimensiuni ale securității umane: securitatea economică, securitatea hranei, securitatea sănătății, securitatea de mediu, securitatea personală, securitatea comunitară și securitatea politică și identifică șase principale amenințări la adresa securității umane: creșterea necontrolată a populației, disparități în oportunitățile economice, presiunile migrației, degradarea mediului, traficul de droguri și terorismul internațional.

În anul 1997, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare a revizuit conceptul de securitate umană, realizând distincția dintre sărăcie în venit, care înseamnă un venit sub un dolar american pe zi, și sărăcia umană, care se referă la probleme precum speranța de viață, alfabetizarea etc.

Calitatea vieții și factorii majori ai securității naționale. Securitatea umană și calitatea vieții sunt două aspecte ale realității cotidiene. Ele sunt

⁸ John Kenneth Galbraith, *Societatea perfectă*, Editura Eurosong & Book, 1997.

interdependente și dependente de mediul de securitate național, regional și global. O înaltă securitate umană cere o bună calitate a vieții. La rândul său, o bună calitate a vieții cere asigurarea securității umane. Toată lumea caută atât o bună calitate a vieții, cât și o înaltă securitate umană.

La încheierea Războiului Rece, comunitatea internațională a început să discute despre necesitatea definirii conceptului de securitate în noul context mondial. Dacă noțiunea clasică de securitate se întemeiează pe stat, de fapt, pe forța sa militară, în prezent se dă o nouă interpretare acestui concept, accentul punându-se pe individul uman. Altfel spus, securitatea nu mai este asociată cu protecția statului, ci are în vedere siguranța fizică și psihică a persoanelor, bunăstarea lor economică și socială, respectul demnității și al valorilor lor, prin protecția drepturilor și libertăților fundamentale. Prin urmare, conceptul de securitate umană⁹ se bazează pe principiile dreptății sociale și al emancipării individului, eliberându-l de frică și de nevoi. Potrivit noii concepții privind „securitatea umană”, amenințările și provocările la adresa securității transcend apărarea națională, respectul legilor și al ordinii, pentru a include toate dimensiunile politice, economice și sociale ce permit oamenilor să trăiască fericiți de pericole și frică. În acest context, atenția este trecută de la securitatea statului la securitatea persoanelor, fără ca aceste două preocupări să se excludă reciproc. Securitatea este, acum, văzută ca un „bun public”, ce răspunde unei nevoi strategice de a favoriza o dezvoltare umană durabilă, promovând pacea și stabilitatea naționale, regionale și mondiale.

Securitatea umană este pusă în relație cu șapte dimensiuni, cărora le corespund tipuri specifice de amenințări. Aceste dimensiuni sunt concretizate astfel în securitate economică (acoperă accesul la muncă și la resurse), ce este amenințată de sărăcie; securitatea alimentară¹⁰, care este confruntată cu amenințarea foamei și a foametei; securitatea sanitară¹¹, ce are de făcut față rănilor și bolilor; securitatea de mediu, care înfruntă amenințările poluării, degradării mediului înconjurător, punând în pericol supraviețuirea persoanelor și epuizarea

resurselor; securitatea personală¹²; securitatea comunității, ce arată că cea mai mare parte a persoanelor își trag securitatea proprie din apartenența la un grup social (familie, comunitate, organizație, grup politic, grup etnic), iar aceasta poate fi amenințată de tensiunile survenind adesea între grupuri, pe motiv de concurență pentru accesul limitat la oportunități și la resurse; securitatea politică, ce trebuie să garanteze respectul drepturilor și libertăților fundamentale, amenințată de arbitrar și represiune.

Uneori sunt atrași în conflictele armate inclusiv copiii, iar segmente importante ale populației sunt obligate să se deplaseze în propria țară pentru a-și apăra viața. Totodată, această accepție dată securității umane are în vedere și următoarele aspecte: securitatea taberelor de refugiați, respectul dreptului umanitar de către actorii nonstatali și sancțiunile internaționale prevăzute cu scopul de a evita ca populația civilă să sufere.

Securitatea umană se raportează și la amenințări cum sunt: atingerile securității publice, terorismul, cibercriminalitatea, traficul de ființe umane, drogurile ilicite și spălarea banilor. Astfel de activități aduc atingere securității persoanelor, îndeosebi prin consecințele sociale, psihosociale, economice și politice pe care le produc. În esență, noțiunea de securitate umană abordează salvagardarea libertăților civile esențiale, cum sunt: libertatea persoanei față de nevoile principale (fiziologice, psihologice și sociale, mai ales); eliberarea de frică; libertatea de acțiune în nume propriu. Altfel spus, este vorba despre protejarea oamenilor împotriva tuturor amenințărilor ce le afectează semnificativ, într-o manieră negativă, viața de zi cu zi. Totodată, securitatea umană înseamnă și punerea la dispoziția oamenilor a mijloacelor adecvate prin care aceștia să poată decide prezentul și viitorul lor.

Statutul României de membru¹³ al Alianței Nord-Atlantice și al Uniunii Europene, acționând într-un spațiu de securitate bazat pe valori, interese și obiective comune, pe principiile și normele

¹² Care este afectată de amenințări ce pot lua numeroase forme: amenințări exercitate de stat, de state străine, de alte grupuri de persoane, amenințări împotriva femeilor și a copiilor, pe motiv de vulnerabilitate și de dependență.

¹³ Odată cu integrarea în Uniunea Europeană, România a devenit granița de est a celor două organizații (NATO și UE). Acest fapt implică nu doar securizarea frontierei de est, ci și ridicarea gradului de securitate națională. În acest sens, România a făcut și face eforturi deosebite atât în plan legislativ, cât și în planul creării, restructurării și modernizării instituțiilor cu atribuții pe linia securității naționale.

⁹ Conceptul de securitate umană a fost definit prin Programul ONU pentru dezvoltare (PNUD) și comisia asupra securității umane.

¹⁰ Semnifică accesul material și economic la hrană pentru toți și în orice moment.

¹¹ Accesul la îngrijirile medicale și la condițiile sanitare mai bune.

democrației, statului de drept și economiei de piață, oferă țării noastre condiții favorabile de dezvoltare economică și socială durabilă, de participare activă la acțiunile de menținere a păcii și securității în plan regional și global, la contracararea eficientă atât a riscurilor și amenințărilor clasice, cât și a celor de tip asimetric.

În anul 2006, a fost elaborată și publicată Strategia de Securitate Națională a României, document istoric de importanță deosebită pentru procesul complex de integrare în Uniunea Europeană pe care îl parcurge România. Scopul strategiei este mobilizarea eforturilor națiunii pentru accelerarea proceselor de modernizare, integrare și dezvoltare durabilă, apte să garanteze securitatea și prosperitatea țării, într-o lume mai sigură și mai bună.

Unul dintre principiile care călăuzesc fundamentarea strategiei de securitate națională este concentrarea eforturilor asupra siguranței cetățeanului și securității publice, ceea ce demonstrează preocuparea directă asupra securității interne, element central în derularea procesului de menținerea a securității naționale. Sarcina asigurării securității interne este complexă și interdependentă, implică responsabilități din partea unui număr mare de instituții și agenții. Aceste responsabilități revin preponderent: administrației publice și structurilor de securitate și ordine publică, precum și celor care se ocupă cu protecția civilă, securitatea frontierelor și garda de coastă; structurilor de informații, contrainformații și securitate; organismelor de prevenire a spălării banilor și de control al importurilor și exporturilor strategice.

Securitatea națională poate fi, de asemenea, pusă în pericol de o serie de fenomene grave, de natură geofizică, meteo-climatică ori asociată, provenind din mediu sau reflectând degradarea acestuia, inclusiv ca urmare a unor activități umane periculoase, dăunătoare sau iresponsabile.

Consecințele riscurilor militare la adresa securității individuale și colective a cetățenilor României, cumulate cu cele nonmilitare, pot afecta grav capacitatea de răspuns la formele evolutive de manifestare a acestora, prin: diminuarea resurselor umane, tehnice, materiale și financiare, scăderea bruscă a nivelului de trai și a încrederii cetățenilor în instituțiile statului cu rol decizional în domeniul securității naționale.

Pentru diminuarea efectelor riscurilor sunt necesare măsuri ferme și oportune. Amânarea lor

va accentua numărul și formele de manifestare ale riscurilor și va mări costul acțiunilor viitoare. Pentru a răspunde adecvat la întreaga gamă de riscuri, trebuie să dispunem la timp de forțele și mijloacele necesare, cu un înalt nivel al capacității acționale.

Din anul 2004, România a început un proces de restructurare și modernizare pe linia prevenirii, monitorizării, intervenției în situații de risc, înființând Inspectoratul General pentru Situații de Urgență și Inspectoratele Județene pentru situații de urgență ca structuri specializate, destinate să execute misiuni de prevenire, monitorizare și gestionare a situațiilor de urgență.

Inspectoratele fac parte din forțele de protecție ale Sistemului de securitate și apărare națională și din subsistemul local de management al situațiilor de urgență, prin misiunile și acțiunile pe care le au și le desfășoară, asigură finalitatea reală a strategiei de securitate națională a României și contribuie la garantarea securității individului, a vieții sale și a familiei.

Securitatea umană contribuie la securitatea statelor, dă o dimensiune suplimentară dezvoltării umane și întărește drepturile omului. Ea contribuie la securitatea statelor, pentru că se concentrează asupra persoanelor și ia în calcul riscurile ce nu sunt considerate ca atare de către state. Totodată, contribuie la dezvoltarea umană, prin creșterea echității sociale și a diminuării factorilor de insecuritate. Securitatea umană are ca obiective eliberarea persoanei umane de teamă și de nevoi, precum și dezvoltarea ființei umane. Pentru promovarea acestor libertăți, securitatea umană propune o dublă protecție a persoanelor împotriva pericolelor: pe de o parte, cea stabilită de state, iar pe de altă parte, cea oferită de către agențiile internaționale cu susținerea societății civile. Aceasta cere un efort concertat și susținut pentru elaborarea de norme, proceduri, ca și constituirea instituțiilor (naționale, regionale și internaționale) ce le vor pune în practică. Măsurile de abilitare sunt menite să dezvolte capacitățile persoanelor de a rezista adversităților și de a-și realiza potențialul lor. Educația, informarea, dezbaterea publică, totul făcând parte dintr-un proces democratic, sunt esențiale pentru promovarea capacității individuale și colective. Protecția și abilitatea sunt complementare și se întăresc reciproc.

Așa cum am arătat anterior, paradigma securității naționale își are rădăcinile în ideea conform căreia statul este principalul actor al

relațiilor internaționale. Modificarea paradigmatică s-a produs în anii '80-'90, conceptul de securitate națională devenind subiectul noilor dezbateri între tradiționaliști, pe de o parte, și pozitiviști, constructiviști și postmoderniști, pe de altă parte. Problema ce decurge din aceste dezbateri se referă la necesitatea distincției dintre securitatea națională și cea internațională. În opinia noastră, avem de-a face cu o falsă problemă, deoarece securitatea, la orice nivel, are ca subiect omul, care transcende toate granițele. În acest caz, ceea ce ar trebui să fie subliniat în studiile de securitate este tocmai securitatea individului sau, așa cum o denumesc unii specialiști¹⁴, securitatea umană. Aceasta include o serie de drepturi și libertăți prevăzute și în Declarația Universală a Drepturilor Omului: drepturile individuale (dreptul la viață; recunoașterea în fața legii; protecția față de formele crude sau degradante de pedeapsă; protecția față de discriminarea rasială, etnică, sexuală sau religioasă etc.), drepturile legale (accesul la mijloacele legale de prevenire a violării drepturilor fundamentale; protecția față de arestul arbitrar, detenție sau exil), libertățile civile (libertatea de gândire, conștiință și religie), drepturile de subzistență (dreptul la hrană și la standardele fundamentale de sănătate și bunăstare), drepturile economice (dreptul la muncă, odihnă și recreere; securitatea socială) și drepturile politice (dreptul de a lua parte la alegeri și de a participa la guvernare). Mai mult, în funcție de natura drepturilor și libertăților, pot fi sistematizate și tipurile de amenințări la adresa securității umane: individuale (violență fizică, crimă, accidente), comunitare (opresiune, dezintegrare, discriminare), politice (represiune, tortură, violarea drepturilor fundamentale), economice (sărăcie, foamete, lipsa condițiilor de locuire și de viață, în general), sanitare (boli, condiții insalubre de trai) și ecologice (degradarea mediului, poluare, dezastre naturale).

Cel mai important aspect al securității umane este reprezentat de calitatea vieții, ce este un concept evaluativ și reprezintă rezultanta raportării condițiilor de viață și a activității, care compun viața umană, la necesitățile, valorile și aspirațiile

¹⁴ A se vedea Weissberg Matthew, *Conceptualizing Human Security*, în „Swords and Ploughshares. A Journal of International Affaires” – online version <http://www.american.edu>, Spring 2003, Volume XIII, No.1, pp. 3-11 și Hampson Fen Olsen, *Madness in the Multitude: Human Security and World Disorder*, Oxford University Press, Ontario, 2002.

umane¹⁵. Se observă că acest concept se referă atât la condițiile obiective în care se constituie viața umană, cât și la modul subiectiv în care fiecare individ își evaluează propria sa viață. Cei mai importanți indicatori și indici sociali și sociologici prin care se măsoară condițiile obiective sunt:

- indicatori și indici sociali și sociologici ai locuirii: stocul de locuințe (numărul de locuințe ce revin la mia de locuitori, numărul de camere ce revin la mia de locuitori, suprafața medie locuibilă ce revine unei persoane), dezvoltarea sectorului de locuințe (implicarea sectorului public în construcția de locuințe, cheltuielile cu infrastructura ce revin unei persoane în decurs de un an în mediul urban), condițiile de locuit (rata populației urbane, rata populației care trăiește în zonele afectate de poluare, mortalitatea cauzată de poluarea mediului, rata locuințelor cu instalații de apă potabilă)¹⁶;

- indicatori și indici sociali și sociologici ai sărăciei: pragul sărăciei, minimumul de subzistență, rata sărăciei, prăpastia sărăciei, indicele Sen (procentul din venitul total al populației care ar trebui transferat săracilor, astfel încât veniturile acestora să fie aduse la nivelul pragului de sărăcie), indicele Fishlow (exprimă prăpastia sărăciei, ca procent din veniturile celor nonsăraci, în ideea eliminării sărăciei prin transferuri directe de venituri de la aceștia), coeficientul Gini (măsură a inegalității veniturilor) etc.¹⁷;

- indicatori ai stării de sănătate: rata de morbiditate, morbiditatea pe contingente, accesul la serviciile de sănătate, asigurarea populației cu medici, asigurarea populației cu farmaciști, indicatorul de asigurare cu resurse umane etc.¹⁸;

- indicatorii libertății și dezvoltării umane: indicatorul libertății umane, indicatorul dezvoltării umane¹⁹;

- indicatori de caracterizare a sistemului de învățământ: rata de școlarizare, eficiența internă a sistemului de învățământ, calitatea serviciilor educaționale și utilizarea resurselor etc.²⁰. În ceea ce privește condițiile subiective ale calității vieții, indicatorii clasici sunt: indicatorii calității percepute a vieții, indicatorii de satisfacție cu viața,

¹⁵ A se vedea Zamfir Cătălin, Lazăr Vlăsceanu, *Calitatea vieții, în Dicționar de sociologie*, Ed. Babel, București, 1998, pp.79-80.

¹⁶ A se vedea Zamfir Cătălin, Lazăr Vlăsceanu, *Indicatorii sociali și sociologici*, op.cit., 1998, pp. 699-738.

¹⁷ Ibidem

¹⁸ Ibidem

¹⁹ Ibidem

²⁰ Ibidem

indicatorul de fericire, indicatorul de alienare etc.²¹

Un rol deosebit de important, din punct de vedere metodologic, îl va avea aici teoria reprezentării sociale a securității. Pentru a ilustra importanța calității vieții în analiza de securitate, vom realiza o prezentare succintă pe baza rezultatelor obținute din studiul privind România cu tema „Calitatea vieții în România. 1990-2003”²². Datele obținute sunt organizate pe șase dimensiuni: viață personală, viață profesională, condiții de viață, mediu social, temeri ale populației și mediu politic, încercând să surprindă cât mai complet elementele care descriu calitatea vieții. Informațiile includ referiri la stări de fapt, evaluările oamenilor asupra propriei vieți dar și stările de satisfacție/mulțumire pe care oamenii le încearcă în raport cu condițiile de viață. Rezultatele de cercetare surprind atât aspectele pozitive ale vieții, care pot constitui puncte de suport pentru indivizi în parcurgerea unei perioade de dificultăți economice, cât și acele componente care se mențin în zone critice, ca permanente surse de insatisfacție și nemulțumire în viața oamenilor. Aceste date sunt deosebit de importante pentru evaluarea stării de securitate la toate nivelurile de organizare socială.

Aproape jumătate din populația României (48%) consideră condițiile de viață din anul 2003 mai proaste în comparație cu anii anteriori, în timp ce 82% din populație se plasează în jumătatea săracă a scalei „bogat-sărac”. Putem explica parțial, pe baza corelației cu celelalte două variabile: 33% din populație consideră locuința de la „satisfăcătoare” la „foarte proastă”, în timp ce 93% nu sunt mulțumiți de venituri, acestea fiind cel mult suficiente pentru un trai decent. În acest context, este evident faptul că reprezentarea socială a securității, în cazul României, diferă de cea a celorlalți europeni sau de cea a americanilor, iar explicația se află în contextul politic, economic și social diferit de la o țară la alta, de la o zonă la alta.

Neasigurarea realizării drepturilor și libertăților de bază ale omului și, în special, calitatea scăzută a vieții influențează negativ realizarea securității la toate nivelurile și domeniile sale. Așa cum reiese din studiile de specialitate²³, securitatea umană nu este un joc cu sumă zero, ci, din contra, componentele sale sunt interdependente.

Este evident faptul că sistemele de securitate

²¹ *Ibidem*.

²² Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română.

²³ A se vedea Thomas Caroline, *Development and Human Security*, Sterling, VA: Pluto Press, 2000, p.6.

națională, zonală, regională sau globală nu se pot construi în medii în care individul nu se simte protejat. Ignorând această realitate, sistemele nu numai că devin ineficiente, dar, mai devreme ori mai târziu, se prăbușesc sub greutatea propriilor contraste. Dacă un individ este amenințat, atunci atât securitatea grupului din care face parte, cât și a altor comunități relaționate este amenințată. Dacă toate grupurile sociale doresc să realizeze și să conserve starea de securitate, atunci ele trebuie să pornească de la asigurarea securității individuale, pe baza principiului conexiunii intrinseci a umanității.

Totuși, la nivelul instituțiilor și organizațiilor naționale, zonale, regionale sau globale, pot exista discrepanțe între interesele indivizilor și cele ale instituției/organizației din care aceștia fac parte. Instituțiile, oricare ar fi nivelul la care ne referim, reprezintă o sumă de reguli de influențare și control social al comportamentelor individuale, de modele specifice și stabile de organizare și desfășurare a interacțiunilor dintre indivizi și grupurile sociale orientate spre satisfacerea unor nevoi de bază, valori și interese cu importanță esențială, strategică, pentru menținerea colectivității sociale²⁴. Întrucât realizarea securității vizează realizarea unei stări în care percepția riscurilor, pericolelor și amenințărilor la adresa existenței, valorilor și intereselor indivizilor umani (în orice formă de constituire), prin existența intereselor și valorilor divergente, aceștia se vor simți într-o profundă stare de disconfort și insecuritate. Însă, de cele mai multe ori, viziunea instituțiilor/organizațiilor asupra procesului de realizare a securității este mult mai cuprinzătoare decât aceea a individului uman, a cărui acțiune are drept temei principal securitatea personală sau, cel mult, a grupului din care face parte, excluzând-o pe cea a formelor superioare de organizare socială.

De asemenea, interesele și valorile diferite se manifestă și la nivelul relațiilor interindividuale și interinstituționale, nu numai între individ și instituții, de aceea realizarea stării de securitate totală reprezentând un proces ce nu poate fi finalizat. Toate sensurile existenței umane sunt construite prin definiții rezultate din experiența perceptivă a indivizilor. Starea de securitate totală presupune atingerea unui nivel în care percepția absenței riscurilor, pericolelor și amenințărilor să fie absolută, indubitabilă, or acest lucru este

²⁴ A se vedea Gheorghe Nicolae, *Instituții*, în Cătălin Zamfir și Lazăr Vlăsceanu, op. cit., 1998, pp. 298-301.

îngreunat de uriașa varietate a valorilor și intereselor oamenilor, care, adesea, intră în contradicție, creând temeri asupra securității individuale, grupale, naționale, statale, suprastatale. Simultan cu progresul spiritului uman și al societății, progresează și ceea ce noi considerăm risc, pericol și amenințare.

Conexiuni și interferențe în spațiul securității naționale. Securitatea națională presupune asigurarea statelor împotriva amenințărilor externe și interne la adresa intereselor naționale.

Interesul național este definit drept ” lucruri prețuite de o societate și liderii săi . Acestea sunt, printre altele, supraviețuirea fizică, integritatea teritorială, urmărirea ideologiei, onoarea și prestigiul național, bunăstarea economică și comerțul și menținerea stabilității internaționale”²⁵.

Percepția asupra acestora este însă diferită de la stat la stat și chiar între membrii aceleiași societăți, de aceea putem spune că securitatea națională este o sumă de interese individuale sau cel mult de grup.

În general se acceptă că interesele se împart în două mari categorii: interese vitale și interese secundare.

Interesele vitale sunt considerate acelea pentru care un stat merge până la ruperea relațiilor cu un alt stat și chiar până la participarea într-un război pentru a le apăra.

Teoretic, interesele secundare trebuie apărute prin alte metode însă în practica curentă lucrurile sunt destul de neclare întrucât, așa cum am spus, percepțiile sunt destul de diferite iar de multe ori interesele naționale nu sunt complementare.

Astfel, s-a întâlnit destul de des situația în care răspândirea democrației și a drepturilor omului identificată ca interes național de către o națiune să trebuiască a fi temperată întrucât promovarea acestuia ar fi afectat relațiile economice importante cu alte state.

În ceea ce privește mediul intern reiterez faptul că pentru asigurarea unui climat de securitate trebuie pornit de la asigurarea cadrului legal de organizare și funcționare a statului.

Aceasta presupune construcții instituționale puternice, interdependențe clare între puterile statului, dimensionarea optimă a capacității administrative a statului.

Un stat puternic este un stat constituțional în

care co-există și conlucrează instituțional puterea executivă, legislativă și judecătorească, iar accesul cetățenilor săi este neîngrădit la aceste puteri atât din punct de vedere administrativ cât și din punct de vedere electiv/selectiv.

O importanță deosebită în funcționarea echilibrată a unui stat este dată și de calitatea celei de-a patra puteri a statului: presa.

O presă echilibrată, educată, onestă este greu de influențat și manipulat astfel încât la rândul ei nu poate deveni un instrument de manipulare.

Noi credem cu tărie că presa trebuie să fie formatoare de opinie, un mediu social care identifică cu bună credință plăgile societății, le izolează și le încredințează spre tratament „organelor abilitate”, dar care se îngrijește și de întregul corp sănătos prevenind apariția exceselor de orice fel prin formare, prin educație.

Trebuie înțeles și asumat că presa formează dar și deformează. Ea nu trebuie să fie neapărat un denunțator, ea poate fi și prezentator de modele, de proiecte. Trebuie înțeles că știrea este cel mai bun și cel mai rău tribunal al istoriei care face dreptate și nedreptate ireparabilă²⁶.

De asemenea, trebuie înțeles că a stârni ura nu folosește la nimic și oricum nu contribuie la cristalizarea și aprecierea valorilor. Pentru că, iarăși, un stat este puternic dacă știe să-și ierarhizeze și să aprecieze valorile.

A blama categorii întregi de diferite specialități profesionale în baza cazurilor izolate totuși, nu este benefic pentru nimeni.

Este și cazul preoților, al medicilor, al magistraților, al polițiștilor, oamenilor de afaceri, sindicaliştilor, artiștilor etc. și da, este și cazul politicianilor și a oamenilor din presă.

Dispariția și diminuarea valorilor ca modele, repere de referință determină ascensiunea libertinajului, a disprețului față de semeni cu efecte în creșterea violenței, a corupției. Nu se mai poate vorbi de securitate umană.

Un stat puternic este un stat care își cunoaște resursele și se preocupă pentru creșterea acestora inclusiv printr-o politică fiscală și de colectare eficientă a taxelor. Un stat performant în acest domeniu este acela care știe, vrea și poate să mențină un nivel echilibrat al taxelor astfel încât acestea să poată fi suportate de cetățeni și să poată fi colectate.

²⁵A se vedea Robinson Paul, *Dicționar de securitate internațională*, Editura CA Publishing, 2010.

²⁶ A se vedea Dumitru Constantin Dulcan, *În căutarea sensului pierdut*, vol II, Editura Elkon, 2008.

Pentru că într-un stat puternic există preocuparea pentru creșterea veniturilor nu pentru scăderea cheltuielilor.

Scăderea cheltuielilor înseamnă regres, nu progres și în acest caz vorbim de crize și nesiguranță, nu de securitate umană.

Apreciem, alături de specialiștii din domeniu că taxele pe venit sunt preferabile taxelor comerciale care încurajează contrabanda și alimentează economia neagră.

De asemenea, taxele vamale constituie adesea o frână în realizarea de schimburi comerciale și mai ales tehnologice.

Este adevărat că taxele pe venit sunt dependente de nivelul de ocupare al forței de muncă, dar poate tocmai aceasta este o măsură adevărată a forței unui stat.

Un stat ai cărui cetățeni sunt într-o măsură covârșitoare în situația de a nu apela la asistență socială este puternic, asigură confortul economic, mental al indivizilor ce îl compun, este un stat al securității umane și al bunăstării.

Concomitent trebuie asigurată forța și autoritatea statului.

Apreciem că un stat nu poate fi puternic în exterior dacă nu este puternic în interior. Această forță nu trebuie materializată prin acțiuni polițienești, militare sau de supracontrol, inclusiv la nivel informațional.

Statul este puternic la interior dacă cunoaște și vrea, prin reprezentanții săi, să construiască și să controleze infrastructura și construcțiile publice.

Cheltuielile pentru infrastructură trebuie apreciate de fapt ca o sumă de capitalizare a țării; ele sunt generatoare de locuri de muncă și creează punți.

În plus, rețelele de comunicații, de energie, de transport sunt esențiale atât pentru generarea producției dar contribuie și la coeziunea națională, la prevenirea separatismului, a divizărilor de orice fel.

De asemenea, un stat puternic își asumă organizarea, reglementarea, controlul (și chiar dacă diferențiat, susținerea) educației și a serviciilor sociale.

Educația are o mare importanță în formarea profesională dar și în formarea umană, iar serviciile sociale, ca și cele de asistență medicală reduc insecuritatea și contribuie la inducerea unei stări de confort benefică pentru viața și devenirea atât a cetățenilor cât și a statului.

Considerăm că educația este un pilon esențial

pentru stat. În acest sens, trebuie spus că statul trebuie să fie actorul principal dar lui trebuie să i se alăture și mediile culturale, religioase, societatea civilă și presa.

Trebuie avut grijă, ce, cât și cum semănăm pentru că a nu semăna înseamnă a dispărea mai ales astăzi, când omul contemporan pare a avea o multitudine de orizonturi, dar perspective și alternative puțin cunoscute.

Securitatea umană și națională în contextul integrării euro-atlantice a României. Calitatea vieții și securitatea umană sunt două aspecte îngemănate ale realității zilelor noastre. Ele sunt interdependente între ele și dependente de mediul de securitate național, regional și internațional. Nu se poate vorbi de securitate umană fără o bună calitate a vieții. La rândul său o viață de calitate se poate construi numai în condiții de siguranță și predictibilitate. În general se caută în toată lumea bunăstarea și siguranța.

Obținut cu greu, cu sacrificii și compromisuri încă neevaluate pe deplin, statutul României de membru NATO și al Uniunii Europene, conferă țării noastre condiții mai favorabile de dezvoltare economică și socială, de participare la acțiunile de menținere a păcii și securității în plan regional și global.

Totodată ni s-au deschis noi orizonturi și responsabilități în ceea ce privește atât riscurile și amenințările clasice, cât și a celor de tip asimetric. Față de aceste realități și data de intrare în ceea ce privește relaționarea externă a României au fost necesare o multitudine de acțiuni pentru adaptarea la noile condiții.

Securitatea statelor este mereu un subiect de actualitate și constituie unul dintre cele mai analizate și reglementate domenii în activitatea comunităților umane.

Astfel, toate studiile efectuate în timp au generat transformări majore, în geopolitica și geostrategia lumii, a dezvoltării forțelor armate, dar și transformări în viața socială conceptele fiind transferate și în domeniile tehnologice.

Conform dicționarului explicativ al limbii române, se definește securitatea ca fiind „... faptul de a fi la adăpost de orice pericol; sentiment de încredere și de liniște pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol”²⁷

În același timp, din punct de vedere al

²⁷ *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 969.

colectivităților, securitatea reprezintă „...ansamblul de legi, de măsuri privind ocrotirea oamenilor, a bunurilor etc; protecție, apărare, pază”.²⁸

În ceea ce privește sistemul global de securitate, conform criteriilor autorilor Lumii 2009, sistemul global presupune „...o juxtapunere a cinci subsisteme majore: politic, economic, social, cultural și ecologic”.²⁹ Acestea alături de sectorul militar, alcătuiesc cele șase dimensiuni ale securității statelor.

Securitatea statelor se dezvoltă având la bază interesul național. Conform Strategiei de Securitate Națională, interesele naționale „...reflectă percepție dominantă, relativ constantă și instituționalizată cu privire la valorile naționale”.³⁰

În România, interesele și valorile naționale se concentrează în: progresul, prosperitatea și securitatea națională ale României.

Astfel, în concepția națională „...securitatea națională reprezintă condiția fundamentală a existenței națiunii și a statului român și un obiectiv fundamental al guvernării, ea are ca domeniu de referință valorile, interesele și obiectivele naționale”.³¹

România în calitatea sa de stat integrat în structurile euro-atlantice și europene, cu poziția geo-strategică cunoscută a depus în mod constant, de la mijlocul anilor 90, eforturi remarcabile atât pentru pregătirea aderării la cele două structuri, NATO și Uniunea Europeană cât și ulterior ca stat membru cu drepturi depline.

Aceste eforturi s-au desfășurat pe mai multe direcții: legislativ; organizatoric și logistic.

Din punct de vedere legislativ au fost necesare atât adoptarea a o serie de acte normative cu caracter general care au preluat în legislația internă prevederi ale legislației europene și Directivele Uniunii Europene dar și modificarea Constituției și adoptarea unei noi strategii de securitate națională.

Astfel, în 2006, a fost adoptată Strategia de Securitate Națională a României, document de importanță majoră pentru statutul României ca stat membru NATO și stat aflat în procesul de aderare la Uniunea Europeană.

²⁸ A se vedea Oprea, I. și colectiv, *Noul Dicționar Universal al Limbii Române*, p.970.

²⁹ A se vedea Frunzeti, T., Zodian, VI. și colaboratorii, *Lumea – 2009- Enciclopedie Politică și Militară*, Editura Centrului Tehnic – Editorial al Armatei, București, 2011, p. 37.

³⁰ Strategia de Securitate Națională a României, București, 2007, p. 9.

³¹ Ibidem, p. 7.

Scopul declarat al strategiei este mobilizarea eforturilor națiunii pentru accelerarea proceselor de modernizare, integrare și dezvoltare durabilă, apte să garanteze securitatea și prosperitatea țării, într-o lume mai sigură și mai bună.

Unul dintre principiile care călăuzesc fundamentarea strategiei de securitate națională este concentrarea eforturilor asupra siguranței cetățeanului și securității publice, ceea ce demonstrează preocuparea directă asupra securității interne, element central în derularea procesului de menținere a securității naționale.

Sarcina realizării securității interne este complexă și interdependentă, implică responsabilități din partea unui număr mare de instituții și agenții.

Aceste responsabilități revin preponderent: administrației publice și structurilor de securitate și ordine publică, precum și celor care se ocupă cu protecția civilă, securitatea frontierelor și garda de coastă, structurilor de informații, contrainformații și securitate, organismelor de prevenire a spălării banilor și de control al importurilor și exporturilor strategice.

În situații excepționale, unele activități se execută de către structurile militare.

Tocmai de aceea, poate, s-a simțit nevoia elaborării unui document programatic specific, Strategia Națională de Apărare (SNAp).

Documentul s-a elaborat având la bază nevoia de apărare a țării, interesele, valorile și obiective naționale de securitate, în concordanță cu statutul României de membru NATO și UE.

Atribuții importante revin, de asemenea, Gărzii Financiare și structurilor vamale, Curții de Conturi, Gărzii de Mediu și structurilor de specialitate care veghează la sănătatea populației și a animalelor, precum și a celor de protecția consumatorilor.

Un alt segment este acoperit de operatorii industriali și de servicii care desfășoară activități vitale sau periculoase, sau care implică un număr mare de oameni sau interese sociale majore.

Securitatea națională poate fi, de asemenea, pusă în pericol de o serie de fenomene grave, de natură geofizică, meteo-climatică ori asociată, provenind din mediu sau reflectând degradarea acestuia, inclusiv ca urmare a unor activități umane periculoase, dăunătoare sau iresponsabile.

Pentru diminuarea efectelor riscurilor sunt necesare măsuri adecvate aplicate cu fermitate.

Orice amânare poate accentua numărul și formele de manifestare ale riscurilor și mărește

costul acțiunilor.

Pentru a răspunde adecvat la întreaga gamă de riscuri, trebuie să dispunem la timp de forțele și mijloacele necesare, cu un înalt nivel al capacității acționale.

În acest sens, din anul 2004, România a început un proces de restructurare și modernizare pe linia prevenirii, monitorizării, intervenției în situații de risc, înființând Inspectoratul General pentru Situații de Urgență și Inspectoratele Județene pentru situații de urgență ca structuri specializate, destinate să execute misiuni de prevenire, monitorizare și gestionare a situațiilor de urgență.

Inspectoratele fac parte din forțele de protecție ale Sistemelor de securitate și apărare națională și din subsistemul local de management al situațiilor de urgență, prin misiunile și acțiunile pe care le au și le desfășoară, asigură finalitatea reală a strategiei de securitate națională a României și contribuie la garantarea securității individului, a vieții sale și a familiei.

Un alt element avut în vedere este implementarea, cu succes, a serviciului privind numărul unic de urgență 112.

Prin realizarea acestuia și completarea serviciilor de intervenție SMURD, s-a întregit practic tabloul instituțiilor chemate să realizeze prima intervenție în situații de urgență în mod coordonat și unitar.

Nevoia de identificare profesională a problemelor, de stabilire a cadrului conceptual de organizare și de acțiune, precum și necesitatea racordării la exigențele promovate de Uniunea

Europeană, determină un interes sporit din punctul de vedere al securității naționale pentru un domeniu atât de vast, de complex și de vulnerabil, cu impact direct asupra vieții oamenilor.

Contracurarea pro-activă și eficientă a terorismului constituie prioritatea numărul unu a securității interne.

Din perspectiva securității interne, pentru siguranța cetățeanului, o importanță deosebită o reprezintă de asemenea, sistematizarea, perfecționarea și creșterea eficienței strategiilor de prevenire și combatere a criminalității, având ca scop reducerea riscului, frecvenței și consecințelor unor infracțiuni deosebit de periculoase – omorul, tâlhăria, atentatele la adresa integrității corporale, lipsirea de libertate și consumul de droguri.

Perfecționarea mecanismelor de gestionare a crizelor reprezintă un alt deziderat major al securității interne.

În epoca globalizării, granița dintre riscurile interne și cele externe, cu efecte asupra securității cetățenilor, comunităților sau statului devine tot mai puțin relevantă, iar efectele posibile ale unor amenințări catastrofale, tot mai greu de anticipat.

Astfel, securitatea cooperativă a statelor bazată pe colaborări secvențiale ale statelor în cadrul unor organisme internaționale pe problematici strict delimitate (economice în cadrul Uniunii Europene, militare în cadrul NATO) lasă loc dezvoltării pe alte planuri cum sunt securitatea umană care presupune măsuri ale tuturor statelor și securitatea colectivă care presupune forme de asociere a unor state (ONU).